

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 3 b §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 3 b §:n muuttamisesta (HE 129/2017 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- johtava asiantuntija Elina Immonen, sisäministeriö
- johtava asiantuntija Jarmo Tiukkanen, sisäministeriö
- poliisitarkastaja Joni Länsivuori, sisäministeriö
- hallitusneuvos Olli Sorainen, työ- ja elinkeinoministeriö
- ylitarkastaja Pekka Lindroos, Maahanmuuttovirasto
- lupahallintopäällikkö Hanna Piipponen, Poliisihallitus
- johtaja Jukka Häyrynen, Innovaatiorahoituskeskus Tekes
- lakimies Katriina Koivisto, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- suunnittelupäällikkö Olli Pekka Hatanpää, Uudenmaan liitto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- ulkoasiainministeriö
- oikeusministeriö
- valtiovarainministeriö
- sosiaali- ja terveysministeriö
- keskusrikospoliisi
- suojelupoliisi
- Suomen Kuntaliitto
- Akava ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Finanssiala ry
- Keskuskauppakamari
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2017 vp

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- korkein hallinto-oikeus
- Helsingin hallinto-oikeus
- Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- Aalto-yliopisto
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi ulkomaalaislakia ja ulkomaalaisrekisteristä annettua lakia. Ulkomaalaislakiin lisättäisiin uusi peruste oleskeluluvalla. Oleskelulupa olisi mahdollista myöntää ulkomaalaiselle, joka on perustanut tai perustaa Suomeen niin sanotun kasvuyrityksen. Lisäksi oleskelulupa yrittäjyyden perusteella olisi mahdollista myöntää riippumatta yhtiömuodosta.

Jatko-oleskelulupavaihetta sujuvoitettaisiin luopumalla uusien sormenjälkien ottamisesta jatko-oleskelulupaa haettaessa, mistä syystä muutettaisiin myös ulkomaalaisrekisteristä annettua lakia. Lisäksi asiantuntijan ensimmäisen oleskeluluvan enimmäisvoimassaoloaika pidennettäisiin.

Esityksen tarkoituksena on tukea yrittäjyyttä ja sitä kautta talouskasvua.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Kasvuyrittäjien oleskelulupamenettely

Käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen tavoitteena on tukea yrittäjyyttä ja sitä kautta talouskasvua ulkomaalaislain keinoin. Tavoitteena on myös parantaa Suomen menestysmahdollisuuksia kansainvälisessä kilpailussa kasvuyrittäjistä. Ulkomaalaislakiin ehdotetaan uutta kasvuyrittäjille räätälöityä oleskelulupamenettelyä, jossa otetaan huomioon kasvuyrittäjyyden ominaispiirteet. Taustalla ovat kansainväliset mallit, joista on jo saatu kokemuksia.

Hallintovaliokunta pitää ehdotuksen tavoitteita kannatettavina sekä ehdotettuja muutoksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Kasvuyrittäjänä pidetään ulkomaalaista, jonka tarkoituksena on toimia päätoimisesti vastuuseen sellaisessa Suomeen rekisteröidyssä tai rekisteröitävässä yrityksessä, jonka liiketoimintamalli ja yrityksessä toimivien henkilökohtainen osaaminen täyttävät edellytykset Innovaatio-rahautuskeskus Tekesin alkaville innovatiivisille nopean kasvun yrityksille myönnettävästä rahoituksesta.

Ehdotetussa menettelyssä liiketoiminnallisen arvion yrityksen liiketoimintasuunnitelmasta ja yrittäjätiimin osaamisesta suorittaa Tekes, jonka nimi muuttuu vuoden 2018 alusta Innovaatio-rah-

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2017 vp

hoituskampus Business Finlandiksi. Tekes on valtakunnallinen ja puolueeton viranomaistoimija, jolla on vakiintuneet toimintatavat kasvuyritystoiminnan arviointiin.

Tarkoituksena on, että ulkomaalainen kasvuyrittäjä hankkii Tekesin puoltavan lausunnon jo ennen oleskeluluvan hakemista ja liittää sen oleskelulupahakemukseensa. Maahanmuuttovirasto myöntää Tekesin lausunnon perusteella oleskeluluvan, jos ulkomaalaislaissa säädetty oleskeluluvan myöntämisen yleiset edellytykset täyttyvät. Maahanmuuttovirasto tarkistaa muun muassa, että hakijan toimeentulo on turvattu ja ettei luvan myöntämiselle ole esimerkiksi turvallisuuden vaarantamiseen liittyviä esteitä.

Tekesin puoltava lausunto on luvan myöntämisen ehdoton edellytys, eikä oleskelulupaa voida ehdotetussa menettelyssä myöntää ilman sitä. Hakija voi valittaa Maahanmuuttoviraston päätöksensä hallinto-oikeuteen, mutta Tekesin lausunnosta ei erillistä muutoksenhakuoikeutta ole.

Samalla nykyinen elinkeinonharjoittajan oleskelulupa muutetaan yrittäjän oleskeluluvaksi, mikä mahdollistaa sen, että oleskelulupa voidaan jatkossa myöntää muillekin yrittäjille kuin elinkeinon- tai ammatinharjoittajille, esimerkiksi osakeyhtiömuodossa toimivalle yrittäjälle, yritysmuodosta riippumatta.

Oleskelulupa myönnetään ulkomaalaislain pääsäännön mukaan muissa kuin kansainvälistä suojelua koskeissa asioissa enintään yhdeksi vuodeksi. Ensimmäinen oleskelulupa myönnetään jatkossa erityisasiantuntijatyöhön tuleville ja kasvuyrittäjille yhden vuoden sijasta kahdeksi vuodeksi, mikä helpottaa oleskelulupamenettelyä erityisesti hakijan näkökulmasta.

Sähköinen asiointi ja biometriset tunnisteet

Maahanmuuttoviraston sähköistä asiointia on kehitetty pitkäjänteisesti. Sähköinen asiointi on otettu käyttöön jo vuonna 2012, jolloin sähköinen oleskeluluvan hakeminen opiskelun perusteella tuli mahdolliseksi. Hakemuksen jättäminen ja käsittelymaksun maksaminen on nykyisin mahdollista sähköisen asioinnin kautta lähes poikkeuksetta oleskeluluvan perusteesta riippumatta. Vuonna 2016 noin 40 prosenttia kaikista ensimmäisistä oleskelulupahakemuksista tuli vireille sähköisesti. Sähköiseen asiointiin sovelletaan ulkomaalaislain 4 §:n 5 momentin mukaan sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003).

Oleskeluluvan osoitukseksi annettavan EU:n lainsäädäntöön pohjautuvan oleskelulupakortin tekniiseen osaan talletetaan hakijan biometriset tunnisteet (kasvokuva ja sormenjäljet). Hakijan on annettava biometriset tunnisteet aina oleskeluluvan hakemisen yhteydessä ja näin ollen asioitava henkilökohtaisesti viranomaisen toimipisteessä, vaikka olisikin jättänyt hakemuksensa sähköisesti. Tämä edellytys koskee nykyisin myös jatkolupavaihetta. Biometriset tunnisteet talletetaan ulkomaalaisrekisteriin.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että uusien sormenjälkien ottamisesta hakijalta luovutaan jatko-oleskelulupaa haettaessa. Tavoitteena on sujuvoittaa ja nopeuttaa jatkolupavaihetta. Tarkoituksena on, että hakija voi asioida jatkolupavaiheessa täysin sähköisesti ilman käyntiä Maahanmuuttoviraston toimipisteessä, jos hän käyttää vahvaa sähköistä tunnistautumista. Valiokunta toteaa tässä yhteydessä, että ulkomaalaislaissa ei ole erityissäännöksiä hakijan sähköisestä tunnis-

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2017 vp

tamisesta. Valiokunta tähdentää lisäksi, että ehdotettu muutos koskee kaikkia jatkolupia eikä vain asiantuntijatyön perusteella myönnettyjä lupia.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että ehdotettu muutos voi tältä osin johtaa väärinkäytöksiin oleskelulupamenettelyssä sekä heikentää mahdollisuuksia henkilön tunnistamiseen ja oleskeluluvan myöntämisen edellytysten selvittämiseen. Hallituksen esityksen puutteena voidaan pitää sitä, että muutosta ei ole hallituksen esityksen perusteluissa juurikaan arvioitu tästä näkökulmasta. Muutoksen hyödyt on saadun selvityksen perusteella kuitenkin arvioitu suuremmiksi kuin sen haitat, eikä väärinkäytösten riskiä pidetä merkittävänä.

Valiokunta toteaa, että sormenjäljet otetaan jatkossakin aina ensimmäistä oleskelulupaa haettaessa, haettaessa pysyvää oleskelulupaa ja silloin, kun edellisen oleskeluluvan myöntämisestä ja sormenjälkien ottamisesta on kulunut viisi vuotta. Myös kansainvälistä suojelua saaneilta otetaan käytännössä jatkossakin aina sormenjäljet. Sormenjäljet voidaan ehdotuksen mukaan ottaa myös jatkolupaa haettaessa, jos siihen on erityinen syy. Tällainen voi hallituksen esityksen perustelujen mukaan olla käsillä esimerkiksi silloin, kun henkilön epäillään oleskelevan vakituisesti ulkomailla tai tämän epäillään antaneen vääriä tietoja henkilöllisyydestään.

Seuranta

Ulkomaalaislakiin ehdotetaan kokonaan uutta oleskelulupaperustetta, minkä lisäksi sormenjälkien ottamisesta jatkoluvan hakijoilta pääsääntöisesti luovutaan. Valiokunta pitää näistä syistä välttämättömänä, että muutosten vaikutuksia seurataan ja lain toimivuutta arvioidaan uusien säännösten soveltamisesta saatavien kokemusten perusteella.

Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä, että muuttuneesta lupamenettelystä tiedotetaan aktiivisesti, jotta asiakkaat ohjautuvat oikeaan palveluun ja hakemaan oikeanlaista lupaa. Hallituksen esityksen arvion mukaan uudessa menettelyssä myönnetään oleskelulupia vain muutamia kymmeniä vuosittain, eivätkä ehdotettujen muutosten taloudelliset vaikutukset näin ollen ole merkittäviä. Toimivalla kasvuyrittäjien lupamenettelyllä arvioidaan kuitenkin olevan myönteisiä vaikutuksia valtion talouskasvuun ja kilpailukykyyn.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

11 §. Maahantulon edellytykset. Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohdasta ehdotetaan hallituksen esityksessä poistettavaksi sana "vaadittava". Muutosehdotusta ei ole tältä osin perusteltu, vaan muutos on ilmeisesti ollut tarkoitus tehdä kielellisistä syistä. Saadun selvityksen mukaan sanalla on mainituissa lainkohdissa kuitenkin myös sisällöllistä merkitystä ja se on aiemmin (HE 28/2003 vp) nimenomaisesti lisätty lakiin. Valiokunta ehdottaa säännöksen sanamuodon säilyttämistä tältä osin voimassa olevan lain mukaisena.

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2017 vp

47 g §. Kasvuyrittäjä. 47 h §. Kasvuyrittäjän oleskelulupa. 54 a §. Kasvuyrittäjän jatkolupa. Eduskunnan käsiteltävänä on samaan aikaan nyt esillä olevan hallituksen esityksen kanssa hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä (HE 158/2017 vp), johon sisältyvän lakiehdotuksen ehdotetaan tulevan voimaan 1.1.2018. Mainitussa hallituksen esityksessä ehdotetaan Innovaatiorahoituskeskus Tekesin muuttamista Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandiksi. Nyt esillä olevassa hallituksen esityksessä on maininta Innovaatiorahoituskeskus Tekesistä 1. lakiehdotuksen 47 g §:ssä, 47 h §:n 1 ja 2 momentissa sekä 54 a §:n 1 ja 2 momentissa. Ehdotetut muutokset tulee tältä osin yhteensovittaa edellä mainittuun hallituksen esitykseen sisältyvien muutosten kanssa talousvaliokunnan mietinnön (TaVM 21/2017 vp) mukaisesti.

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että 54 a §:n 2 momentin viittausta pykälän 1 momenttiin korjataan siten, että Maahanmuuttovirasto voi pyytää liiketoiminnan edellytyksiä arvioivan viranomaisen lausunnon siitä, täyttyvätkö 1 momentissa tarkoitetut edellytykset. Lakiehdotuksen mukaan lausuntoa voi pyytää vain liiketoimintamallille asetettujen edellytysten täyttymisestä.

60 §. Oleskeluluvan hakeminen. 78 §. Työnteko-oikeus oleskeluluvan nojalla. Eduskunta on marraskuussa 2017 hyväksynyt (EV 123/2017 vp — HE 131/2017 vp) valtioneuvostosta annetun lain muutoksen, jolla ulkoasiainministeriön suomenkielinen nimi muutetaan ulkoministeriöksi. Valiokunta on tehnyt vastaavan korjauksen 1. lakiehdotuksen 60 §:n 4 momenttiin ja 78 §:n 3 momentin 7 kohtaan.

60 d §. Biometriset tunnisteet oleskelulupakorttia varten. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan tehtäviksi valiokunnan yleisperusteluissa mainitut muutokset, jotka johtuvat siitä, että jatkolupavaiheessa otetaan hakijalta sormenjäljet jatkossa vain erityisestä syystä ja tietyissä erikseen säädettyissä tapauksissa. Valiokunta ehdottaa mainitun momentin säännöstä selkeytettäväksi kielellisesti siten, että pysyvää oleskelulupaa ja pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupaa haettaessa otettavia sormenjälkiä ei kytketä jatkoluvan hakemiseen, koska näissä tilanteissa ei ole kyse jatkoluvista.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 129/2017 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 129/2017 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2017 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

ulkomaalaislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ulkomaalaislain (301/2004) 3 §:n 7 ja 9 kohta, 11, 45 ja 47 §, 49 §:n 1 momentin 3 kohta, 49 a, 53, 54, 60 ja 60 d §, 70 §:n edellä oleva väliotsikko, 76, 78, 84, 164 ja 192 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 7 kohta ja 84 § laissa 501/2016, 11 § laissa 1214/2013, 47 § osaksi laeissa 360/2007 ja 516/2008, 49 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 516/2008, 49 a § laissa 668/2013, 53 § osaksi laeissa 323/2009, 1338/2011, 449/2012 ja 90/2015, 54 § laeissa 34/2006, 449/2012, 93/2015 ja 377/2015, 60 § laeissa 631/2011, 449/2012, 668/2013 ja 501/2016, 60 d § laeissa 675/2015 ja 501/2016, 70 §:n edellä oleva väliotsikko ja 76 § laissa 1218/2013, 78 § laeissa 1218/2013 ja 674/2015 sekä 164 § laissa 360/2007, sekä

lisätään lakiin uusi 47 g, 47 h ja 54 a § seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

7) *yrittäjän oleskeluluvalla* ulkomaalaiselle, jonka tarkoituksena on yritystoiminnan harjoittaminen, myönnettävää oleskelulupaa, joka myönnetään kaksivaiheisessa menettelyssä siten, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekee asiassa osapäätöksen ennen Maahanmuuttoviraston päätöstä;

9) *yrittäjällä* henkilöä, joka johtavassa asemassa harjoittaa yritystoimintaa;

11 §

Maahantulon edellytykset

Ulkomaalaisen maahantulo edellyttää, että:

1) hänellä on voimassa oleva **vaadittava** rajanylitykseen oikeuttava matkustusasiakirja;

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2017 vp

2) hänellä on voimassa oleva **vaadittava** viisumi, oleskelulupa taikka työntekijän tai yrittäjän oleskelulupa, jollei Euroopan unionin lainsäädännöstä tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu;

3) hän pystyy tarvittaessa esittämään asiakirjoja, joilla osoitetaan suunnitellun oleskelun tarkoitus ja edellytykset, ja hän pystyy osoittamaan, että hänellä on toimeentuloon tarvittavat varat, kun otetaan huomioon sekä suunnitellun oleskelun kesto että lähtömaahan paluu tai kauttakulumatka sellaiseen kolmanteen maahan, jonne hänen pääsyinsä on varmistettu, tai että hän pystyy laillisesti hankkimaan nämä varat;

4) häntä ei ole määrätty maahantulokieltoon; ja

5) hänen ei katsota vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita.

Kolmannen maan kansalaisen maahantuloedellytyksistä jäsenvaltioiden alueella oleskeluun, jonka on tarkoitus kestää enintään 90 päivää minkä hyvänsä 180 päivän jakson aikana, säädetään Schengenin rajasäännöstössä.

Tämän lain 10 luvussa säädetään unionin kansalaisen ja häneen rinnastettavan sekä näiden perheenjäsenten maahantulon edellytyksistä, kun maahantulo perustuu Euroopan unionin säännöksiin vapaasta liikkuvuudesta.

45 §

Tilapäisen oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle

Tilapäinen oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle:

- 1) tilapäistä työntekeä varten;
- 2) tilapäistä yritystoimintaa varten;
- 3) opiskelua varten; taikka
- 4) jos on muu erityinen syy luvan myöntämiselle.

Tilapäistä työntekeä varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Tilapäistä yritystoiminnan harjoittamista varten myönnetään yrittäjän oleskelulupa. Työntekijän ja yrittäjän oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään tilapäinen oleskelulupa samaksi ajaksi.

47 §

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle

Jatkuva oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle:

- 1) jos ulkomaalainen on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen;
- 2) jatkuvaluonteista työntekeä varten;
- 3) jatkuvaluonteista yritystoimintaa varten; taikka
- 4) kolmansien maiden kansalaisten erityisestä maahanpääsymenettelystä tieteellistä tutkimusta varten annetussa neuvoston direktiivissä 2005/71/EY (*tutkijadirektiivi*) tarkoitetun tieteellisen tutkimushankkeen suorittamista varten.

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2017 vp

Jatkuvaluonteista työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Jatkuvaluonteista yritystoiminnan harjoittamista varten myönnetään yrittäjän oleskelulupa. Työntekijän ja yrittäjän oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään jatkuva oleskelulupa. Kun ulkomaalaiselle on myönnetty 10 luvun mukainen oleskelukortti unionin kansalaisen perheenjäsenenä ja hän on säilyttänyt 161 d tai 161 e §:n perusteella oleskeluoikeutensa henkilökohtaisten perusteidensa nojalla, hänen perheenjäsenelleen myönnetään jatkuva oleskelulupa.

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen 1 momentin 1 kohdan nojalla ei edellytä, että ulkomalaisen tai hänen perheenjäsenensä toimeentulo on turvattu.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa perhesiteen perusteella ja luvan myöntämisen perusteena ollut perheside on katkennut, hänen ulkomailla olevalle perheenjäsenelleen voidaan myöntää jatkuva oleskelulupa edellyttäen, että tämän toimeentulo on turvattu. Päätöksenteossa on kuitenkin otettava huomioon Suomessa jo luvallisesti asuvan henkilön mahdollisuus muuttaa takaisin kotimaahansa tai johonkin muuhun maahan viettämään perhe-elämää, jos perhesiteiden voidaan kokonaisuudessaan katsoa painottuvan sinne.

47 g §

Kasvuyrittäjä

Kasvuyrittäjänä pidetään ulkomaalaista, jonka tarkoituksena on toimia päätoimisesti vastuusemessa sellaisessa Suomeen rekisteröidyssä tai rekisteröitävässä yrityksessä, jonka liiketoimintamalli ja yrityksessä toimivien henkilöiden henkilökohtainen osaaminen täyttävät edellytykset Innovaatorahoituskeskus **Business Finlandin** alkaville innovatiivisille nopean kasvun yrityksille myönnettävästä rahoituksesta.

47 h §

Kasvuyrittäjän oleskelulupa

Ulkomaalaiselle myönnetään jatkuva oleskelulupa, jos **Innovaatorahoituskeskus Business Finland** on antanut puoltavan lausunnon kasvuyrittäjänä toimimisesta. Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää lisäksi, että ulkomalainen täyttää tässä luvussa säädetyt muut oleskeluluvan myöntämisen edellytykset.

Oleskelulupahakemukseen on liitettävä **Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin** lausunto, joka on annettu enintään kaksi kuukautta ennen oleskelulupahakemuksen vireille panoa.

Jatkuva oleskelulupa kasvuyrittäjälle ja tämän perheenjäsenelle myönnetään Suomessa tai ulkomailla haettuna.

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2017 vp

49 §

Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan myöntäminen ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle

Ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle myönnetään tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa Suomessa, jos edellytykset tällaisen oleskeluluvan myöntämiseksi ulkomailla ovat olemassa ja:

3) työntekijän tai yrittäjän oleskeluluvan myöntämättä jättäminen Suomesta haettuna olisi ulkomaalaisen tai työnantajan kannalta perusteetonta;

49 a §

Oleskeluluvan myöntäminen pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa saaneelle kolmannen maan kansalaiselle ja hänen perheenjäsenelleen

Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan toisessa unionin jäsenvaltiossa saaneelle kolmannen maan kansalaiselle myönnetään määräaikainen oleskelulupa Suomessa tai ulkomailta haettuna:

1) taloudellisen toiminnan harjoittamista varten ansiotyössä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana;

2) opintojen suorittamiseen tai ammattikoulutukseen osallistumista varten; taikka

3) muusta syystä.

Oleskelulupa myönnetään tilapäisenä tai jatkuvana ottaen huomioon tarkoitetun oleskelun luonne.

Työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Yritystoiminnan harjoittamista varten myönnetään yrittäjän oleskelulupa. Työntekijän ja yrittäjän oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun toisessa unionin jäsenvaltiossa pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan saaneelle myönnetään tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään samaksi ajaksi tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa Suomessa tai ulkomailta haettuna.

53 §

Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan pituus

Jollei jäljempänä tässä pykälässä toisin säädetä, ensimmäinen määräaikainen oleskelulupa myönnetään yhdeksi vuodeksi, kuitenkin enintään hakijan matkustusasiakirjan voimassaoloajaksi, jollei oleskelulupaa haeta lyhyemmäksi ajaksi.

Jos oleskelulupa myönnetään perhesiteen perusteella, ei myönnettävän oleskeluluvan voimassaoloaika kuitenkaan saa olla pidempi kuin oleskeluluvan myöntämisen perusteena olevan perheenjäsenen oleskeluluvan voimassaoloaika.

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2017 vp

Oleskelulupa voidaan myöntää vuotta lyhyemmäksi tai pidemmäksi ajaksi, jos oleskelulupa myönnetään sellaista oikeustointa tai työtehtävää taikka sellaisia opintoja varten, jotka suoritetaan tiedossa olevan määräajan kuluessa. Määräaikaista oleskelulupaa ei saa kuitenkaan myöntää yli kahdeksi vuodeksi.

Ulkomaalaiselle, joka on ollut Suomen kansalainen tai jonka vanhemmista ainakin toinen tai yksi isovanhemmista on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen, määräaikainen oleskelulupa myönnetään neljäksi vuodeksi, jollei sitä haeta lyhyemmäksi ajaksi.

Vieraan valtion diplomaatti- tai konsuliedustuston henkilökuntaan kuuluvalla tai hänen perheenjäsenellään oleskelulupa voidaan myöntää koko ilmoitetun toimikauden pituiseksi ajaksi.

Ihmiskaupan uhrille ja 52 d §:ssä tarkoitettulle laittomasti maassa oleskelleelle ja työskennelleelle kolmannen maan kansalaiselle oleskelulupa myönnetään vähintään kuudeksi kuukaudeksi ja enintään yhdeksi vuodeksi.

Oleskelulupa pakolaisuuden ja toissijaisen suojelun perusteella myönnetään neljäksi vuodeksi.

Euroopan unionin sininen kortti myönnetään kahdeksi vuodeksi. Jos työsuhde on voimassa tätä lyhyemmän ajan, Euroopan unionin sininen kortti myönnetään työsuhteen voimassaoloajaksi lisättynä kolmella kuukaudella. Euroopan unionin sinisen kortin haltijan perheenjäsenelle myönnetään oleskelulupa vastaavaksi ajaksi.

Ulkomaalaiselle, joka on todistajansuojeluohjelmasta annetun lain mukaisessa todistajansuojeluohjelmassa, ja ulkomaalaiselle, joka otetaan Suomeen tämän lain 93 §:n nojalla tehdyn valtioneuvoston päätöksen perusteella ja jolle päätetään myöntää jatkuva oleskelulupa 113 §:n 1 momentin perusteella, myönnetään määräaikainen oleskelulupa neljäksi vuodeksi.

Ensimmäinen määräaikainen oleskelulupa voidaan myöntää kahdeksi vuodeksi, jos se myönnetään 47 h §:n tai 77 §:n 1 momentin perusteella. Oleskelulupa voidaan myöntää kahdeksi vuodeksi myös, jos se myönnetään mainituissa lainkohdissa tarkoitettua ulkomaalaisen perheenjäsenelle.

54 §

Jatkohuvan myöntäminen

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään, jos edellytykset, joiden perusteella ulkomaalaiselle myönnettiin edellinen määräaikainen oleskelulupa, ovat edelleen olemassa.

Jos ulkomaalainen on saanut oleskeluluvan kansainvälisen suojelun perusteella, uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään, jollei esille tulleiden seikkojen perusteella vaikuta ilmeiseltä, etteivät edellytykset, joiden perusteella ulkomaalaiselle myönnettiin edellinen määräaikainen oleskelulupa, ole edelleen voimassa.

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 45 §:n 1 momentin perusteella työntekoa tai yritystoiminnan harjoittamista varten, myönnetään kahden vuoden yhtäjaksoisen maassa oleskelun jälkeen jatkuva oleskelulupa, jos luvan myöntämisen edellytykset ovat edelleen olemassa.

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 45 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla opiskelua varten, myönnetään tutkinnon suorittamisen jälkeen uusi tilapäinen oleskelulupa työnhakua varten.

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 51 §:n nojalla maasta poistamisen estymisen vuoksi, ihmiskaupan uhrille, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, ja 52 d §:ssä tarkoitettulle laittomasti maassa oleskelleelle ja työskennelleelle kolmannen maan kan-

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2017 vp

salaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, myönnetään kahden vuoden yhtäjaksoisen maassa oleskelun jälkeen jatkuva oleskelulupa, jos olosuhteet, joiden perusteella edellinen määräaikainen lupa myönnettiin, ovat edelleen voimassa.

Edellä 52 d §:ssä tarkoitetulle kolmannen maan kansalaiselle myönnetyn tilapäisen oleskeluluvan voimassaoloa jatketaan siihen asti, kunnes hänelle on maksettu hänelle kuuluvat, perityiksi saadut palkkasaatavat.

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään uudella perusteella, jos ulkomaalaiselle voitaisiin myöntää ensimmäinen oleskelulupa tällä uudella perusteella. Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa perhesiteen perusteella, voidaan myöntää oleskelulupa perhesiteen päätyttyä sillä perusteella, että henkilöllä on kiinteät siteet Suomeen tai että hänen henkilökohtainen tilanteensa on erityisen vaikea puolison häneen tai hänen lapseensa perhesiteen voimassaolon aikana kohdistaman tai hyväksymän väkivallan tai hyväksikäytön vuoksi ja luvan epääminen olisi olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta.

54 a §

Kasvuyrittäjän jatkolupa

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty 47 h §:ssä tarkoitettu kasvuyrittäjän oleskelulupa, saman tai vastaavanlaisen yritystoiminnan jatkamista varten, jos yritystoiminnalla on kannattavan liiketoiminnan edellytykset tai jos yrityksen liiketoimintamalli edelleen täyttää edellytykset **Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin** alkaville innovatiivisille nopean kasvun yrityksille myönnettävästä rahoituksesta.

Maahanmuuttovirasto voi pyytää **Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin** lausunnon siitä, täytyvätkö 1 momentissa tarkoitettut, ~~liiketoimintamallille asetetut~~ edellytykset.

60 §

Oleskeluluvan hakeminen

Ensimmäistä oleskelulupaa on haettava ennen Suomeen saapumista siinä maassa, jossa hakija laillisesti oleskelee. Ensimmäistä oleskelulupaa voidaan kuitenkin 47 h, 49 a, 50 a, 51, 52, 52 a ja 52 d §:n perusteella hakea Suomessa.

Jatkolupaa, pysyvää oleskelulupaa ja pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupaa haetaan Suomessa.

Hakemus jätetään Suomessa Maahanmuuttovirastolle. Ensimmäistä oleskelulupaa koskeva hakemus jätetään ulkomailla Suomen edustustolle tai toisen Schengen-valtion edustustolle taikka ulkoiselle palveluntarjoajalle.

Jos **ulkoministeriö** on luvan myöntävä viranomainen, lupahakemus voidaan jättää **ulkoministeriölle** hakijan jo saavuttua maahan.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä oleskeluluvan hakemiseen liittyvästä menettelystä.

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2017 vp

60 d §

Biometriset tunnisteet oleskelulupakorttia varten

Maahanmuuttovirasto tai Suomen edustusto ottaa oleskelulupahakemuksen ja poliisi tai Rajavartiolaitos kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen jättämisen yhteydessä hakijalta sormenjäljet jokaisesta sormesta oleskelulupakorttia varten. Jatkoluvan hakemisen yhteydessä sormenjäljet otetaan kuitenkin vain, jos tähän on erityinen syy tai jos edellisen oleskelulupakortin, jota varten sormenjäljet on annettu, myöntämisestä on kulunut viisi vuotta. **Sormenjäljet otetaan myös haettaessa** pysyvää oleskelulupaa **ja** pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupaa.

Sormenjäljet jokaisesta sormesta oleskelulupakorttia varten voi ottaa oleskelulupahakemuksen jättämisen yhteydessä myös toisen Schengen-valtion edustusto tai ulkoinen palveluntarjoaja, jos tehtävän suorittamisesta on sen kanssa sovittu.

Jos sormenjälkien ottaminen on hakemusta jätettäessä tilapäisesti mahdotonta, hakija voidaan velvoittaa kohtuullisen ajan kuluessa täydentämään hakemustaan antamalla sormenjäljet.

Hakijan on liitettävä hakemukseen kasvokuvansa.

Työntekijän ja yrittäjän oleskelulupa sekä muu oleskelulupa ansiotyötä varten

76 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen osapäätös yrittäjän oleskelulupahakemukseen

Yrittäjän oleskeluluvan myöntäminen perustuu harkintaan, jossa tulee varmistaa, että yritystoiminnalla on kannattavan toiminnan edellytykset.

Ulkomaalaisen toimeentulon on oltava turvattu ansiotyöllä, yritystoiminnalla tai muulla tavalla oleskeluluvan voimassaolon ajan.

78 §

Työnteko-oikeus oleskeluluvan nojalla

Ulkomaalaisella, jolle on myönnetty työntekijän oleskelulupa, on työnteko-oikeus 74 §:ssä määritellyin rajoituksin.

Ulkomaalaisella, jolle on myönnetty muu oleskelulupa ansiotyötä varten, on luvan perusteen mukainen työnteko-oikeus. Myös muulla perusteella myönnetyn oleskeluluvan haltijalla on oikeus tehdä 77 §:n 1 momentin 1—5 kohdassa tarkoitettua työtä.

Työnteko-oikeus on lisäksi ulkomaalaisella:

- 1) jolle on myönnetty pysyvä oleskelulupa, 56 a §:n mukainen pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa tai jatkuva oleskelulupa muulla kuin työnteon perusteella;
- 2) jolle on myönnetty oleskelulupa perhesiteen perusteella;
- 3) jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa tilapäisen suojelun tai muun humanitaarisen maahanmuuton perusteella;
- 4) jonka oleskelulupa on myönnetty opiskelua varten, jos:

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2017 vp

a) työ on tutkintoon sisältyvää työharjoittelua tai opintoihin sisältyvän lopputyön tekemistä ansiotyönä;

b) työn määrä tasoittuu keskimäärin 25 tuntiin viikossa aikana, jolloin oppilaitoksessa järjestetään varsinaista opetusta; tai

c) kokoaikainen työ sijoittuu aikaan, jolloin oppilaitoksessa ei järjestetä varsinaista opetusta;

5) jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 52 a tai 52 d §:n perusteella;

6) jonka oleskelulupa on myönnetty maasta poistumisen estymisen vuoksi 51 §:n perusteella;

7) jolle **ulkoministeriö** on myöntänyt oleskeluluvan edustuston rakennus-, korjaus- tai huolto-työn tekemistä varten.

Tähän pykälään perustuvasta työnteko-oikeudesta on 3 momentin 7 kohdassa tarkoitettua oleskelulupaa lukuun ottamatta tehtävä merkintä ulkomaalaisen oleskeluluvan yhteyteen.

84 §

Toimivalta myöntää yrittäjän oleskelulupa

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ratkaisee yrittäjän oleskeluluvan myöntämiselle 76 §:ssä säädettyjen edellytysten täyttymisen. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ratkaisee, onko yritystoiminta tilapäistä vai jatkuvaa.

Maahanmuuttovirasto myöntää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen 1 momentin mukaan tekemän myönteisen osapäätöksen jälkeen ulkomaalaiselle yrittäjän oleskeluluvan, jollei 36 §:stä muuta johdu. Maahanmuuttovirasto päättää, onko kyse 49 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua perusteettomuudesta.

164 §

Työnteko ja yritystoiminnan harjoittaminen

Sillä, jolla on tämän luvun mukainen oleskeluoikeus, on rajoittamaton oikeus tehdä ansiotyötä ilman työntekijän oleskelulupaa ja harjoittaa yritystoimintaa ilman yrittäjän oleskelulupaa.

192 §

Toimivaltainen hallinto-oikeus

Toimivaltainen käsittelemään 190 §:ssä tarkoitetun valituksen on se hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirissä päätöksen tehneen viranomaisen toimialue on tai toimipaikka sijaitsee. Jos päätöksen tehneen viranomaisen toimialue käsittää koko maan, toimivaltainen hallinto-oikeus on se, jonka tuomiopiirin alueella asianosainen asuu.

Perhesiteen perusteella myönnettävää oleskelulupaa koskevassa asiassa toimivaltainen hallinto-oikeus on kuitenkin se, jonka tuomiopiirin alueella valittajana oleva perheenjäsen tai asiassa muutoin kuultava perheenjäsen asuu. Jos tällaisia perheenjäseniä asuu Suomessa eri tuomiopiireissä, toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus.

Työntekijän ja yrittäjän oleskelulupaa koskevassa asiassa toimivaltainen hallinto-oikeus on 1 momentista poiketen se, jonka tuomiopiirin alueella hakija asuu. Jollei hakija asu Suomessa, yrittäjän oleskelulupaa koskevassa asiassa toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus.

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2017 vp

keus ja työntekijän oleskelulupaa koskevassa asiassa se hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirissä hakemuksessa tarkoitetun työnantajan toimipaikka sijaitsee.

Helsingin hallinto-oikeus on toimivaltainen käsittelemään ulkomailla asuvan henkilön valituksen, jollei asiaan 2 tai 3 momentissa tarkoitettu tavoin liity Suomessa asuvaa henkilöä tai työnantajaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Hakemukseen, joka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta 3 §:n 7 ja 9 kohtaa ja 76 §:ää.

2.

Laki

ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 3 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaisrekisteristä annetun lain (1270/1997) 3 b §, sellaisena kuin se on laissa 632/2011, seuraavasti:

3 b §

Hakemusasioiden osarekisterin sormenjälkitietojen käyttö ja vertaaminen

Hakemusasioiden osarekisteriin talletetaan oleskelulupahakemusta, oleskelulupakorttihakemusta ja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta varten otetut sormenjäljet. Sormenjälkiä saa käyttää Maahanmuuttovirasto, poliisi, rajatarkastusviranomainen sekä Suomen edustusto.

Rekisteriin talletettavia sormenjälkiä saa käyttää ainoastaan 2 §:n 2 momentissa säädettyyn tarkoitukseen liittyvien toimivaltuuksien rajoissa oleskelulupakortin aitouden toteamiseksi ja oleskeluluvan haltijan henkilöllisyyden todentamiseksi, ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontaa varten sekä valtion turvallisuuden suojaamiseksi. Tietojen käyttöön oikeutetulla viranomaisella on oikeus verrata tietoja hakemusasioiden osarekisteriin jo talletettuihin sormenjälkiin sekä muukalaispassien ja pakolaisen matkustusasiakirjojen osarekisterin sormenjälkitietoihin ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuun hallintoasiain tietojärjestelmään ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:n perusteella talletettuihin sormenjälkiin. Lisäksi tietoja saa maahantulon edellytysten selvittämiseksi verrata henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa an-

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2017 vp

netun lain 2 §:n 3 momentin 7 kohdassa tarkoitettuihin poliisiasian tietojärjestelmän tunto-merkkitietojen sormenjälkiin niiltä osin kuin jo rekisteröidyt sormenjälkitiedot liittyvät rikokseen, josta ankarin säädetty rangaistus on vähintään vuosi vankeutta.

Poliisilla on lisäksi oikeus käyttää hakemusioiden osarekisteriin talletettuja sormenjälkitietoja siten kuin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 16 a §:ssä säädetään.

Vertailua varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertailun ajan, jonka jälkeen ne on välittömästi hävitettävä.

Maahanmuuttovirastolla on lisäksi oikeus käyttää hakemusioiden osarekisteriin talletettuja sormenjälkitietoja asianomaisen henkilön suostumuksella oleskelulupakortin sekä unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin valmistamista varten.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 1.12.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
varapuheenjohtaja Timo V. Korhonen kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Mika Kari sd
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Veera Ruoho kok
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Joonas Räsänen sd
jäsen Vesa-Matti Saarakkala sin
jäsen Matti Semi vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Henri Helo